

A F R I K A ;

DOOR

D^r. A. T. REITSMA.

(*Vervolg en slot van pag. 283*).

IV.

Noordwestelijk Afrika.

Het noordwestelijk gedeelte van Afrika, dat ons nog overblijft te doorloopen, gaat ons meer van naderbij aan, dan het overige; want twee groote Fransche koloniën, Algerië en Senegal, beslaan daarvan de uiteinden. Deze koloniën zijn geheel van elkander afgescheiden bij den tegenwoordigen toestand van gemeenschapsmiddelen. Men noemt met moete eenige zeldzame Europesche reizigers, die de tusschenliggende woestijnen hebben doortrokken. Van Algiers naar Saint-Louis aan den Senegal door Tumbuctoe zijn er op zijn minst 1000 mijlen. Dat is zeker veel; maar de wegen worden door talrijke karavanen bereisd. In plaats van de onwetende en bloeddorstige zwarte bevolkingen, die men in het midden van het vasteland aantreft, behoort het land aan volksstammen van blank ras, die door alle tijden heen betrekkingen met hunne geslachtsgenooten van het kustland der Middellandsche Zee hebben aangehouden. Wij zouden ons aan het denkbeeld moeten gewennen, dat Fransch-Afrika niet alleen Algerië is, maar ook de geheele streek, tusschen Algerië en den Senegal besloten. Moet de natuur van den bodem ons afschrikken? De Sahara werd ons vroeger afgeschilderd als een vlakke en eentonige zandwoestijn, een beeld van dorheid en onvruchtbaarheid. De nieuwere ontdekkingen hebben over deze vermeende steppen een onverwacht licht verbreid. De nieuwere reizigers hebben er oasen gevonden, bedekt met hooge bergen en frissche valleijen, door werkelijke rivieren besproeid.

Aan de kusten van den Atlantischen oceaan is deze streek ten zuiden begrensd door de vallei van den Senegal. Ieder weet, wat dit laatste

land onder de handen der Franschen en het werkzaam bestuur van den bekwamen en geleerden gouverneur, den generaal FAIDHERBE, is geworden. De zwarte stammen, die de landen aan den regterooever bewonen, zijn vreedzaam geworden. De invloed van de Fransche vlag heeft zich hooger op aan de rivier zoo wel doen gevoelen, dat twee avontuurlijke officieren langs dezen weg zonder ongeval, zoo niet zonder gevaar, tot aan de oevers van de Dhioliba hebben kunnen doordringen. In de maand October van het jaar 1863 was de scheepsluitenant MAGE in gezelschap met dr. QUINTIN op eene zending afgevaardigd naar het Musulmansche koninkrijk Segoe. Geen Europeaan had sedert MUNGO PARK de lijn overschreden, die het bekken van den Senegal van dat van den Niger scheidt. De beide Franschen kwamen behouden en gezond aan het doel van hunnen togt; maar zij bevonden er zich midden in een verschrikkelijken burgeroorlog. De koning van het land hield zich slechts staande door vreeselijke moorden, waarvan MAGE dikwijls de verontwaardigde getuige was. Bovendien kon hij niet anders dan dezen wreeden vorst op vele togten tegen de opstandelingen te volgen en was gedwongen tegenwoordig te zijn bij verschrikkelijke veldslagen, na welke alle gevangenen werden opgeofferd. Wat zal men zeggen van een land, waar men zijne inkoop betaalt met slaven, zoo als bij ons met gouden of zilveren munt? — Hoeveel kost dit paard? — Drie gevangenen. — Hoeveel deze os? — Een halve gevangene. — Een halve gevangene beteekent een kind of een grijsaard. Zoo zijn de inlandsche staten, die Soedan van den Senegal scheiden. In allen gevalle moet men niet te zeer wanhopen aan de toekomst dezer gewesten. De reis van MAGE en QUINTIN heeft een baken geplaatst op den weg van Saint-Louis naar Tumbuctoe; nog eenige jaren en de natuurlijke loop van den karavanenhandel zoude wel weder deze rigting kunnen aannemen.

De merkwaardige togt van dr. BARTH heeft ons geopenbaard, wat zich ten oosten van Tumbuctoe bevindt. Tegen het einde van 1849 vertrokken met RICHARDSON en OVERWEG, die Engeland uitzond naar Soedan om daarvan de handelsbronnen na te sporen, leefde deze geleerde vijf jaren in Boernoe en Adamawa, in het midden van Afrika, en had het geluk tot de geheimzinnige stad Tumbuctoe door te dringen. VOGEL, die later op reis ging om hem te ontmoeten, heeft voor zijn aandeel de beschrijving van deze onbekende landen aangevuld. Men weet maar al te goed, wat het noodlottig einde van bijna al deze onderzoekers is

geweest. BARTH alleen kwam terug; zijne togtgenooten bezweken door de ongezondheid van het klimaat. VOGEL werd vermoord in Waday, evenals VON BEURMAN, een andere uitstekende reiziger, die zich ook in dat ongestuurd oord had willen wagen. [Volgens pas ontvangen berichten heeft ook onze moedige Nederlandsche reizigster, freule TINNE, helaas hetzelfde lot ondergaan.] De verhalen van deze talrijke reizigers doen ons inzien, dat geheel Soedan de verlenging is van de hoogvlakte van Zuid-Afrika. Het zijn, even als ten zuiden van den aequator, breede vlakten, eenige honderden meters boven den oceaan verheven, granietbergen, meren of liever poelen zonder diepte. Het Tsad-meer, het uitgebreidste en meest bekende van deze waterbekkens, is slechts een moeras, door myriaden muskieten verpest, en toch wordt het gevoed door twee of drie groote rivieren. De olifanten, de rivierpaarden en de krokodillen vermaken zich te midden van deze moerasachtige oorden; de vergiftige slangen en schorpioenen zijn er in overvloed. De plantengroei, door de warmte en de vochtigheid begunstigd, ontwikkelt zich daar met kracht. De bodem zou voor allerlei soorten van cultuur geschikt zijn, zoo hij slechts bearbeid werd; katoen en indigo groeijen er in 't wild, tarwe gelukt er verwonderlijk. Ongelukkig vertoonen de bewoners van het land eene ongemeene zorgeloosheid. Het herdersleven voegt hun beter dan de veldarbeid. Zij vinden voor 't overige het oorlogvoeren tegen de naburige stammen om slaven te vangen eene veel minder moeilijke bezigheid, dan het land te bewerken. De slaven zijn zoo talrijk, dat zij zeer goedkoop zijn. Ook toonen de handelaars eene volslagen onverschilligheid omtrent menschenlevens. Al komen er eenigen om bij de lange karavanen, die zij van Soedan naar Marokko of Tripoli voeren, het zijn hun maar eenige koppen minder in de kudde. Indien men daar niet de voorbeelden ontmoet van die koude en bloeddorstige wreedheid, die de reizigers in Dahomey en aan den Boven-Nijl met verontwaardiging heeft vervuld, de inlanders zijn er niet gelukkiger om. In den grond is er geen verschil tusschen de menschenoffers, die het fetichisme eischt, en de verachting van het menschelijke leven, die de mohammedaansche godsdienst wettigt; want de Soedaniërs zijn mohammedanen. Tusschen de maatschappelijke leeringen dezer volken en de gevoelens der Christenen gaapt een afgrond.

Maar hoe barbaarsch de inwoners van Soedan ook zijn mogen, zijn ze echter in allen gevalle niet zoo vreemd aan Europa, als men wel

geneigd zou zijn te denken. De stad Koeka, de hoofdstad van den staat Bornoe, is een groot middelpunt van koophandel, waarheen zich de karavanen van de Sahara rigten. De talrijke bevolkingen, die rondom het Tsad-meer gevestigd zijn, onderhouden vele betrekkingen met de staten van het kustland der Middellandsche Zee. Dwars door eene woestijn van 500 mijlen, die hen van deze zee scheidt, verruilen zij hunne slaven en de voortbrengsels van hunnen grond tegen de artikelen der Europesche manufacturen. Verschillende reiswegen, waarvan de pleisterplaatsen wel bekend zijn bij de kooplieden, doorsnijden de zandwoestijnen in alle rigtingen, terwijl zij op de voornaamste oasen uitloopen, die natuurlijke entrepôts zijn geworden. Zoo wordt in de oase van Ghat, nagenoeg halfweg tusschen Bornoe en Tripoli gelegen, elk jaar van de maand September tot aan het einde van November een groote kermis gehouden, waarheen zich de kooplieden uit alle streken van Afrika begeven. Er bevinden zich somtijds 30000 kameelen, beladen met koopwaren van Egypte, Tripoli, Marokko, Tumbuctoe en geheel Soedan. Het centrum van het vastland is, zooals wij gezegd hebben, geschikt om alles voort te brengen. Moeijelijk te vervoeren stoffen, zooals granen, wol en katoen, zouden de kosten van een zoo ver transport door lastdieren niet goed maken; indigo daarentegen, stofgoud, struisvederen, olifantstanden, gommen en duizende andere kostbare voorwerpen kunnen op deze wijze in de verte vervoerd worden. In ruiling brengen de karavanen katoenen stoffen, glaswaren, kleine spiegels en andere voorwerpen tot pronk of versiering ten dienste der negervolken mede. Zou men het kunnen gelooven, dat deze beuzelingen onderworpen zijn aan het grillig gebied der mode, die naar het schijnt niet meer gebiedend te Parijs heerscht, dan aan de oevers van het meer Tsad? De glaswaren van Venetië b.v. moeten van jaar tot jaar veranderen in vorm en kleur, en de kooplieden van Soedan, die te Ghat hunne Europesche commissionairs ontmoeten, geven aan dezen de stalen op, waarvan zij in het volgende jaar den sterksten aftrek vooruitzien. Tripoli is de voornaamste haven der Middellandsche zee, waardoor deze handel gaat. Van Tripoli naar Bornoe zijn er twee wegen. De eene, die over Murzoek gaat, wordt bijna in eene rechte lijn dwars door de zandwoestijnen afgelegd; er zijn daar weinige oasen en de reis is bijgevolg moeijelijk; het is de weg, dien vogel en later GERHARD ROHLFS gegaan zijn. De andere over Ghadames en Ghât is door dr. BARTH en zijne

reisgenooten ingeslagen. Aan dezen laatsten sluit zich te Ghadames een andere weg, die over Insalah naar Tumbuctoe voert. Het spreekt van zelf, dat wij hier alleen de voornaamste wegen door de woestijn aangeven; er zijn vele andere minder belangrijke en minder bezochte wegen. Bovendien hebben de reiswegen der karavanen geene volstreckte vastheid; zij worden naar den eisch der omstandigheden gewijzigd, die in elk land op de gebruiken en gewoonten van het handelsverkeer invloed hebben. Zoo was de verovering van Algerië door de Franschen oorzaak, dat de karavanen de grenzen van Algiers vermeden om de staten van Marokko en Tripoli te bezoeken. Zij gevoelden zich belemmerd door de Fransche reglementen op den transito-handel. Later zijn die belemmeringen opgeheven en men mag verwachten, dat de Fransche voorposten aan den rand van de groote woestijn wederom de hoofdlijnen zullen worden van de reiswegen door de Sahara. Om dit doel te bereiken rigt het gouvernement reeds sedert jaren talrijke expedities naar de streek der oasen. Het was eerst tegen het jaar 1852, dat de Fransche heerschappij vasten voet verkreeg in de noordelijkste oasen van de Sahara. Sommige moedige expedities hadden reeds de Fransche vlag vertoond in deze eerste zandachtige streek, die achter het landschap Tell ligt. Onverschrokken reizigers waren verder doorgedrongen en hadden zelfs Toegoert bezocht, eene eenigzins legendaire stad, die toen de uiterste grens der bewoonde landen scheen te zijn. Voor 't overige breidde zich de Fransche verovering zonder moeite uit, minder door de magt der wapenen dan door den invloed van de hoofden der godsdienst, wier vertrouwen men had weten te winnen. De berigten, in den loop van deze verschillende reizen ingewonnen of uit den mond der inlanders opgedaan, hadden reeds het bestaan doen kennen, aan gene zijde der door de Europeanen onderzochte landen, van een zonderling volk, de Toearegs, van blank ras, doch niet van Arabischen oorsprong, die een eigen taal bezaten en midden in de Sahara leefden. Een van de hoofden van dit volk, cheik OTHMAN, kwam zelf te Algiers en stemde uit erkentelijkheid voor het ontvangen onthaal er in toe om een karavaan van Fransche onderdanen naar zijn land te brengen. Een Arabische tolk, BOUDERBA, kon zoo tot aan Ghât doordringen, eene van de belangrijkste oasen van het land der Toearegs. Een enkel feit zal doen begrijpen, hoe langzaam en moeilijk soortgelijke reizen zijn. Ghât ligt in regte lijn nagenoeg 300 mijlen van Laghoat, en de karavaan, waartoe BOUDERBA behoorde, had drieëndertig dagen noodig om dezen afstand af te leggen.

Het zou overbodig zijn al de togten, die door de Sahara onder bescherming van het Fransche gouvernement gedaan zijn, te verhalen. Meestal waren het militaire expeditiën, die niet zeer ver konden doordringen van wege den zwaren leeftogt, dien een gewapende troep achter zich aan sleept. Deze togten, die meest altijd op de vreedzaamste wijze afliepen, waren echter niet zonder zedelijke uitwerking op de inlanders. Zij gewenden de Sahara-bewoners aan de tegenwoordigheid der Franschen, zij leerden hen hunne magt te vreezen en op hun bijstand te rekenen. Het was voor 't overige ook niet moeilijk midden in de steden van Algerië talrijke inboorlingen van Soedan te vinden, die als slaven uit hun geboorteland waren gevoerd en vrij waren geworden, zoodra zij op Fransch grondgebied aankwamen. Ofschoon deze negers meestal in hunne kindsheid hun vaderland verlaten hadden en zeer onwetend waren aangaande de meeste zaken, zoo verzamelde men toch door hen te ondervragen vele belangrijke narigten over den politieken toestand van Soedan, over de zeden, de voortbrengsels en de handwerken van dit zonderling land. Er ontstond zoo een soort van zedelijke band tusschen Algerië en het land der negers.

Een merkwaardige reis verschafte weldra naauwkeuriger narigten aangaande de landen, die midden in de Sahara waren gelegen. In 1859 kwam een jong mensch van achttien jaren, HENRI DUVEYRIER, een Franschman, in Algerië, met het voornemen om door te dringen in het hart van hetgeen men tot hiertoe overeen was gekomen de groote woestijn te noemen. IJverige studiën hadden hem voor die soort van onderzoek voorbereid. Als men iets wil bijdragen tot bevordering der aardrijkskennis, dan is het inderdaad niet genoeg een land, zoo als het toeval aan de hand geeft, te doorkruisen en daarvan de zeden te beschrijven of de landschappen te teekenen. Men moet dan reizen met den barometer en den sextant in de hand en naauwkeurige waarnemingen te huis brengen, die veroorloven de kaart van het land op te maken. DUVEYRIER had zich gewend om met deze instrumenten om te gaan. Een eerste uitstap bragt hem op den weg van Toeat tot aan El-Goléa; maar de dweeppzucht der stammen dwong hem om terug te keeren. Het volgende jaar verbond hij zich aan den cheik OTHMAN, die hem tot aan Ghadames vergezelde; vervolgens vertrok hij van deze stad met IKHENOEKHAN, volgde hem naar Ghât en Mursoek en kwam eerst in Algerië terug na Tripoli bezocht en het gedeelte van de Sahara,

hetwelk zich ten zuiden van het regentschap Tunis en van de provincie Constantine bevindt, in verschillende rigtingen doorkruist te hebben. De jeugdige reiziger bepaalde zich niet bij wetenschappelijke studiën. Met beminnelijke hoedanigheden begaafd, wist hij de gunst der Toearegs te verwerven en ze aan de partij van Frankrijk te verbinden. Nadat het terrein zoo was voorbereid, vond de gouverneur-generaal van Algerië het gepast naar deze woestijnbewoners een gezantschap te zenden, voor de helft uit militairen, voor de helft uit geleerden bestaande, dat zich zonder moeilijkheden over Tripoli naar Ghadames begaf en van daar over Toegoert en Bishra terugkeerde, niet zonder een geschreven verbond met de Toearegs gesloten te hebben, waarbij dezen zich verplichtten de Fransche karavanen tusschen Algerië en Soedan te geleiden en te beschermen.

Dit is in het kort de loop der zaken, die de Franschen tot in het hart van de Sahara heeft gebragt. Men kan nu vragen: wat is dat zoo lang onbekende land? Men had het zich voorgesteld als eene een-toonige reeks van onbewoonbare zandvlakten, ongeveer als eene vlakke en eenvormige steppe. Maar wel verre van zoo iets te zijn, is het een even doorsneden en afwisselend gebied als elk ander gedeelte van den aardbol. Men kent wel is waar ter naauwernood de helft van de woestijn, die zich ten oosten van den meridiaan van Algiers bevindt; meer ten westen zijn de narigten schaarsch en de Marokkaansche Sahara verkeert nog in eene bijna volslagen duisternis. Wat men er echter reeds van gezien heeft, is genoegzaam om dat onmetelijk gebied in het ware daglicht te stellen. De vlakten van beweegbaar zand, verstoken van bronnen en rivieren, beslaan daarvan nog een groot gedeelte; maar zij worden hier en daar doorsneden van talloze bewoonde districten, wier groenend aanzien een sterk contrast vormt met de algemeene dorheid. De gewone hoogte van het land is vrij aanzienlijk; zij bereikt ongeveer 400 meters boven de zee, met uitzondering echter van de omstreken van Toegoert, waar men eene plaatselijke verlaging opmerkt, die bekend staat onder den naam van Sebkhâ Melgher en het bed schijnt te zijn van eene oude binnenzee, wier vlakke bodem lager afdaalt, dan die der Middellandsche zee. Midden in de Sahara vertoonen zich twee zeer groote terreinen, met hooge bergen bedekt en met schoone valleijen doorsneden — de oase van Air en die van Hoggar — twee Afrikaansche Zwitserlanden, volgens de uitdrukking van dr. BARTH, die ze het

eerst heeft bezocht. De Hoggar zoude het hoogste punt van de geheele streek zijn. De wateren, die aan de zuidelijke helling afvloeijen, be-geven zich naar de Dhioliba en van daar naar de golf van Guinea; die, welke de westelijke helling besproeijen, wenden zich naar den Atlantischen oceaan langs oude rivieren, die thans zijn opgedroogd; naar het noorden volgen de wateren de lange vallei van Igharghar en hebben door de Melghir gemeenschap met de Middellandsche zee. Zoo moest ten minste de waterloop van het land zijn, toen deze rivieren bestonden; want er is metderdaad niets anders van over dan verwarde sporen en vormen op de oppervlakte van den grond. In korte woorden: de Sahara is wel, evenals Fezzan, de laatste uitlopende punt van de middenhoogvlakte, waaruit het binnenland van Afrika bestaat. Echter is zij het ondankbaarste deel van dit plateau, omdat het water er schaarsch is. Ter naauwernood vinden de karavanen in zekere rigtingen één waterput na eene week reizen. Het is ook het heetste deel van het geheele schiereiland. Nergens in geheel Afrika en misschien nergens op de aarde staat de thermometer zoo hoog, als in de lage gronden van den Melghir.

Het is van belang bij deze gelegenheid op te merken, dat de droogte een onheil is, waaraan Afrika van het eene einde tot het andere noodlottig lijdt, dat dit vastland met opzigt tot den watervoorraad minder begunstigd is dan de andere landen van den aardbol. En indien dit alzo is, komt het niet daarvan, dat het onmetelijke zandige oppervlakten bevat, noch dat het onder den aequator gelegen is en de zonnestralen loodregt ontvangt; er bestaat daarvoor om zoo te spreken eene uitwendige oorzaak. Dit hangt zamen met de geheele watercirculatie rondom den aardbol. Het water, dat de rivieren gedurende één jaar in den oceaan uitstorten, kan niet anders zijn dan de naauwkeurige maat van hetgeen de wolken gedurende dezelfde tijdruimte aangevoerd hebben. Doch nu zijn de kusten van Afrika in zulk eene rigting gesteld, dat de met dampen verzadigde luchtstroomen niet tot het binnenland kunnen doordringen. De moessons, die regen aanbrengende winden zijn, waaijen in eene aan de oostkust evenwijdige rigting en de passaatwinden, die insgelijks zeer vochtig zijn, zijn van de westkust afgekeerd. Alleen de zeeoevers en sommige smalle strooken van het binnenland ontvangen regen in overvloed. Het overige gedeelte van het vastland is onttrokken aan den weldadigen invloed der zeewinden. Van-

daar deze schaarschheid van regen in de Sahara in het noorden en in de woestijn van Kalihari in het zuiden; vandaar de armoede van den plantengroei over ontzaggelijke oppervlakten, de onregelmatigheid van den loop der aan afwisselenden aanwas onderworpen rivieren; vandaar de verlatenheid en ledigheid van sommige oorden en misschien ook de bestendige barbaarschheid, waarmede de volken, die er zich nog staande houden, zijn aangetast. Om Afrika van de eene zee tot de andere te hervormen, zou niets anders noodig zijn dan eene aanmerkelijke vermeerdering van den watervoorraad, die haar is toegedeeld. Is dat nu eene verbetering, waarop het den mensch geoorloofd is te hopen? De menschelijke nijverheid is niet misdeeld van hulpbronnen tegenover zulk een ongemak. Reeds ziet men in het noordoostelijk gedeelte van de Sahara, hoe zij worstelt tegen den geesel der droogte. De eerste ingenieurs, die de laagte van den Melghir bezochten, voorspelden terstond, dat artesische putten er gelukkig zouden slagen. De inlanders verstaan de kunst van springende bronnen uit den grond te doen voortkomen; maar de maatregelen tot boring, waarvan zij gebruik maakten, bleven dikwijls zonder werking. De Franschen hebben hun hunne verbeterde boorwerktuigen aangebragt, de putten vermeerderd, in de zanden leven gewekt en ondankbare landen in groenende oasen veranderd. Voor deze weldaad, door de Fransche verovering aangebragt, zijn de inlanders misschien het allergevoeligst geweest. Deze hoek van de woestijn bevolkt zich weder, naarmate er water op de oppervlakte van den grond gebragt wordt. Maar de hooge vlakten van Hoggar en Fezzan, waar de artesische putten onuitvoerbaar zijn, schijnen veroordeeld te wezen tot onvruchtbaarheid. Indien niet eenige onvoorziene ontdekking daartegen een geneesmiddel aanbrengt, zal de groote Sahara, waar de karavanen weken lang marcheren zonder een enkelen drop water te ontmoeten, voor eeuwig den treurigen bijnaam verdienen van dorstend land.

Het zoude echter vermetel zijn te verklaren, dat de Europeanen voor altijd buiten de Sahara zullen zijn gesloten, omdat de Toearegs, die haar sedert eeuwen bewonen, menschen zijn van het blanke ras. Voorzeker, indien men er op verdacht was ergens het blanke ras midden onder ontelbare stammen van het zwarte ras weder te vinden, dan zou men geloofd hebben, dat het eerder zijn moest in de vlakten van de Zambese of op de centrale hoogvlakte of wel in het moerassige kustland

van de golf van Guinea; dan in den schoot van een verschroeide woestijn. Desniettemin zijn de Toearegs blanken, en zelfs blanken, die niet al te zeer verbasterd zijn. Deze fiere nomaden, die de karavanen van Ghadames naar Tumbuctoe, en van Toeat naar het Tsad-meer loodsen, hebben de gebruiken, de taal, de trekken van hunne geslachten van de Algerische provincie Tell behouden. De ethnologie heeft bewijzen, dat zij afstammelingen zijn van denzelfden stam, als de Kabylen van den Atlas, alhoewel dezen veel sterker den invloed hebben ondergaan van de Arabische verovering, die tegen het einde van de elfde eeuw de inlandsche nationaliteiten van Noord-Afrika heeft verbroken. Indien men de rol, dien de Toearegs in het noorden van het vastland vervullen, naar waarde wil schatten, dan past het om in één algemeen tafereel de verschillende rassen zamen te vatten, van welke de Afrikaansche bodem thans het domein is. Zulk een ethnographisch overzicht is voor het overige de noodzakelijke aanvulling van eene geographische studie.

V.

Ethnographie van Afrika.

De geologen hebben opgemerkt, dat in het binnenland van Afrika de terreinen van primaire formatie zich bijna overal aan de oppervlakte van den bodem vertoonen, even alsof dit land niet meer overstroomd is geweest, sedert het voor de eerste maal boven de oppervlakte der zeeën verscheen. De dieren, die het bewonen, schijnen insgelijks te behooren tot soorten, die tot denzelfden tijd behooren als die omwentelingen op onzen aardbol; want men ontmoet er nergens elders, die zoo hoog bevoorregt zijn met opzigt tot fysieke ontwikkeling en lengte van leven. Het nijlpaard, de rhinoceros en zelfs de olifant, ver verheven boven de kortlevende schepselen der latere tijdvakken, doen ons denken aan de antediluviaansche monsterdieren. Kan die verdienste van eene betrekkelijk hooge oudheid, die men zeker aan den bodem en aan de levende wezens van het Afrikaansche vastland niet ontzeggen kan, ook worden toegekend aan de ellendige bevolkingen, die het bevat? Het neger-element heerscht er, zooals men meent, en schijnt er oorspronkelijk te zijn. Aan de kusten heeft het zich vermengd met blanke rassen en

heeft meer of minder den invloed der vreemde volken ondervonden; maar in het binnenland kan men het in zijn oorspronkelijken staat van wreede barbaarschheid bestuderen.

Aan zich zelven overgelaten verstrooijen de negers zich in zwervende stammen. Als zij daarentegen onderworpen zijn aan hoofden van een meer verlicht ras, wat wel het gewone geval is; groepeeren zij zich tot kleine staten en worden gehoorzame onderdanen onder de hand van eenen krachtvollen meester, mits deze hen begripe en hunne vooroordeelen volge. In de negerrijken, die de Europeesche reizigers bezocht hebben, is de absolute oppermagt erfelijk in familiën, die door de vrees regeren. De regering dezer volken is dan in den regel een bloeddorstig despotisme. De oorlog woedt er zonder ophouden, zonder voorwendsel, zonder aanleiding en de slavenjagt is het erkende doel. Zoo is de maatschappelijke toestand; onder welken de volksstammen der vallei van den Boven-Nijl zuchten. Na een gevecht vermoordt de overwinnende partij de volwassen mannen; de vrouwen en de kinderen alleen worden gespaard, omdat dezen alleen eene handelswaarde vertegenwoordigen. Behalve de moorden, waartoe deze wreede oorlogen aanleiding geven, laten de inlandsche souvereinen hunne eigene onderdanen onder het nietigste voorwendsel ter dood brengen. In het koninkrijk Ougenda, in de nabijheid van het meer Nyanza, is het eene wet van het land, dat er elken dag ten minsten eene kapitale teregtstelling moet zijn. In Dahomey vloeit het bloed bij stroomen in de tijden der openbare feesten. Zoo wordt het zwarte ras, indien het door zijne eigene aandriften bestuurd wordt. Moet men deze verderfelijke neigingen aan den geest van het ras toeschrijven? Komen de negers in aanraking met andere volken, dan worden zij, verre van zich te verbeteren, nog slechter. Is er geen grond om aan hunne toekomst te wanhopen, als men ziet, dat zij van de meer beschaafde menschen, die hen omringen, alleen verderfelijke voorbeelden ontleenen? Men vraagt zich zelven waarlijk af, als men de maatschappijen, waar alleen het geweld geëerbiedigd wordt en de wet stelt, gadeslaat, of hunne onderwerping, zoo dra zij in aanraking komen met de beschaafde volkeren van Europa, niet eene daad der door de Voorzienigheid gewettigde regtvaardigheid is.

Eene enkele eigenschap echter zal de negers voor eene geheele verdelging bewaren. Van nature zijn ze leergierig en leerzaam, slaafachtig zelfs en gereed zich aan de indrukken van het oogenblik over te

geven. Men heeft met regt gezegd: zij hebben eene plastische, buigzame ziel. Van daar komt hunne geschiktheid om zich de opperheerschappij van vreemden te laten opleggen. Op den grond van hun hart heerscht eene bijgeloovige vrees voor de blanken, aan welken zij bij instinct eene ontegensprekelijke zedelijke meerderheid toekennen en eene bovennatuurlijke magt toeschrijven. De vreemde overheersching, zoo zij werd uitgeoefend door verstandige despoten, zou veel meer bijdragen tot hunne verbetering, dan godsdienstige predikatiën. Eene nieuwe godsdienst maakt van hen verschrikkelijke ijveraars, en nieuwe geloofs-overtuigingen dooven in hunnen geest slechts ten halve de kiem van bijgeloof uit, die de natuur daarin geplant heeft. Dit verklaart, waarom het mohammedanisme liever door hen wordt aangenomen, dan de christelijke godsdienst, en waarom het fetischisme in den grond hunne ware staatsgodsdienst is. Zij geven zich, hetzij ze afgodendienaars, christenen of mohammedanen zijn, met ijver over aan de praktijk van tooverij ¹⁾.

Voor het overige zijn de negers van Afrika niet allen aan elkander gelijk. Zij schijnen zich in twee groote familiën te verdeelen. Alle stammen van Zuid-Afrika, behalve de Hottentotten en Boschjesmannen, die men in de onmiddellijke nabuurschap van de kaapkolonie ontmoet, behooren tot een en hetzelfde ras en, wat nog meer karakteristiek is, spreken allen talen, die een gemeenschappelijken oorsprong hebben. Dit feit vertoont zich op eene treffende wijze in de overeenkomst tusschen de namen van volken en plaatsen van dit ontzaggelijk vastland. De meren heeten in het noorden Nyanza en in het zuiden Nyassa; er zijn Zoeloes aan de oevers van de rivier Shiré en aan de grenzen van de provincie Natal. Bovendien hebben de philologen, die zich aan deze ondankbare studie hebben toegewijd, overeenkomsten aangewezen

¹⁾ Wij hebben gemeend het oordeel van den heer BLERZY hier onveranderd te moeten teruggeven. De ervaringen der christelijke zendingen onder de negervolken geven wel aanleiding dit oordeel aanmerkelijk te wijzigen. De diepe verbastering en verdierlijking van het negerras verklaart genoegzaam het verschijnsel, dat het christendom, waar het door negers wordt beleden, zich onmogelijk in zijne reinste vormen kan vertoonen, en tevens ook, waarom het mohammedanisme, dat met het oostersch despotisme zoo naauw verwant is, onder deze volken veel spoediger opgang maakt dan het christendom. Maar daaruit volgt geenszins, dat de negervolken ongeschikt zouden zijn om door het christendom uit hunne laagte opgebeurd te worden. Het is hier de plaats niet dit breder aan te toonen. Wij verwijzen alleen op den vrijen negerstaat Liberia aan Afrika's westkust, als een opmerkelijk voorbeeld, dat de christelijke kerk ook voor volken van het zwarte ras tot grooten zegen kan zijn.

zoowel in het grammaticale organisme, als in den woordenschat der talen. Men kan echter niet zeggen, dat deze tongvallen heden nog vele gemeenschappelijke trekken hebben bewaard. Het gemis van de schrijfkunst, het verschil van gewoonten, het ontbreken van voortdurende betrekkingen tusschen de verstrooide leden van deze groote familie zijn de oorzaak, dat elke stam zich een afzonderlijken tongval heeft gevormd. Elk van hen heeft aan de omstandigheden en aan de vreemde delingen, met welke hij in aanraking komt, nieuwe aanleidingen tot verscheidenheid ontleend. Aan de westkust zijn Portugesche woorden in de taal ingedrongen; nabij de kaap de Goede Hoop vindt men het Engelsch en het Hollandsch; bijna overal tot op aanzienlijke afstanden van het kustland hebben de Arabieren sporen achtergelaten.

In weerwil van al deze plaatselijke verscheidenheden vertoonen zich de volken van Zuid-Afrika met eene waarlijk bijzondere gelijkheid van voorkomen. Het is treurig de verklaring te moeten afleggen, dat zij in het binnenland zich in voorspoediger omstandigheden bevinden, dan aan de kusten, waar zij sedert eeuwen aan den Europeschen invloed hebben blootgestaan. Dit geldt vooral den slavenhandel. Deze handel bloeit te Zanguebar; in Mozambique heeft hij de koloniën van Ile de France en Bourbon voorzien, en thans, nu hij slechts, dank zij eene gestrenge waakzaamheid, langs heimelijke wegen kan uitgeoefend worden, zendt hij zijne slagtoffers, men weet niet waarheen.

De zwarte bevolkingen van Noord-Afrika strekken zich niet uit tot aan de oevers van de Middellandsche zee. In het oosten gaan zij ter naauwernood verder dan de vallei van den Nijl en den meridiaan van Khartoum; zij bezitten geheel Soedan, klimmen op in 't noorden langs de Dhioliba tot aan Tumbuctoe en houden op aan den linker oever van den Senegal. Het overige van het vastland behoort aan volken van blank ras, aan Gallas, Abessiniërs, Nubiërs, oorspronkelijke Egyptenaren en Berbers. Overigens is de grens der zuivere negers slecht bepaald; want aan alle grenzen, waar de twee rassen in elkanders nabijheid verkeerden, is het land bewoond door gemengde rassen, door negroiden, afstammelingen van de verbindtenis der negers met hunne naburen van blank ras. Evenals bij de bevolkingen van Zuid-Afrika, heeft men ook bij de negers, die ten noorden van den aequator wonen, sommige sporen meenen te ontdekken van een gemeenschappelijken oorsprong. Er bestaan tusschen al de tongvallen van Soedan min of meer

in het oogvallende overeenkomsten in woorden en taalvormen. Men zou werkelijk, als men van de boorden van den Nijl tot aan de kust van Guinea geheel Soedan doorkruist, geene karakteristieke verscheidenheden in de zeden en de fysieke hoedanigheden der negervolken kunnen aanwijzen.

De volken van blank ras, aan welke Noord-Afrika toebehoort, verdienen nog meer onze aandacht te trekken. Zijn zij waarlijk oorspronkelijke inwoners van dit Afrikaansche land, 't welk oude geografische veroordeelen hardnekkig aan de negers hadden toegekend? Het schijnt moeilijk daaraan te twijfelen; want men ontdekt bij hen oorspronkelijke talen zonder overeenkomst met de Semitische of Indo-Europesche tongvallen, en deze talen hebben zich vooral in den boezem der gebirgen, het laatste toevlugtsoord van verdrukte nationaliteiten, en in het middenpunt van de Sahara met de meeste zuiverheid staande gehouden. Oostwaarts bezitten de Somalen en Gallas, menschen met blanke huid en sluijk haar, de geheele ruimte, die tusschen de kust van Zanguebar en Abessinië is begrepen. Zij weigeren zoo zeer vreemdelingen zich midden onder hen te laten vestigen, dat nog geen Europeaan in hun land heeft kunnen doordringen, behalve misschien enkele katholieke zendelingen, die langs de grenzen van Abessinië binnensluipen. In weerwil van de bergachtige natuur van het land, dat de Abessiniërs bewonen, zijn dezen minder gelukkig geweest. In zeer ouden tijd gingen Arabische koloniën over de Rode zee en stichtten, na de oorspronkelijke bevolking onderworpen te hebben, eenen staat, die zijn tijdvak van beroemdheid had, het koninkrijk Axoum. De Axoumieten, omstreeks de vierde eeuw tot het christendom bekeerd, ondergingen vele omwentelingen, verbonden zich met de Grieken van Egypte en met de keizers van Konstantinopel, verduurden rampvolle oorlogen tegen de invallen der Musulmannen en eindigden met zich het mohammedanisme te laten opdringen en weder in barbaarsheid te vervallen. Het is bekend, welke de lotgevallen waren van de eerste bewoners van Egypte en door hoeveel meesters zij zich hebben laten overheerschen. De Berbers, een tak van denzelfden stam, aan welke het kustland der Middellandsche zee toebehoorde, waren niet gelukkiger.

Dezen vooral moeten ons belangstelling inboezemen, omdat zij de oorspronkelijke bewoners zijn van Algerië en al de landen, die in de nabuurschap van de groote Fransche kolonie zijn gelegen. Oudtijds

bekend onder de verschillende namen van Libyers, Numidiërs en Mooren, verdedigden zij dapper hun grondgebied; maar zij konden toch de vreemde natiën daarvan niet verwijderen; want eerst werden de Feniciërs, vervolgens de Grieken en de Romeinen meesters van een gedeelte van het kustland. In allen gevalle bewijzen de legendarische herinneringen, welke MASSINISSA en JUGURTHA, die niets anders waren dan stamhoofden der Berbers, in de geschiedenis hebben achtergelaten, dat zij hunne dagen van grootheid hadden en dat zij in staat waren den worstelstrijd met kracht vol te houden. In spijt van een hardnekkigen tegenstand maakten de Romeinen zich van geheel Numidië meester en de oorspronkelijke bevolkingen verloren alles, tot zelfs hunnen naam. Men noemde ze barbaren, den algemeenen titel van alle natiën, die aan de Romeinsche overheersching weerstand boden. Op de Romeinen volgden de Vandalen. Misschien herwonnen de Berbers na de Vandalen eenige jaren van onafhankelijkheid; maar dit geluk was niet van langen duur; want de inval der Arabieren strekte zich als een pestziekte van de zevende tot de negende eeuw over het geheele noorden van Afrika uit. Ditmaal veranderden zij ook nog van naam om dien van Kabylen aan te nemen, die van Arabischen oorsprong is en dien het gebruik heeft in stand gehouden. Zij verloren daarbij ook hunne godsdienst en lieten zich het mohammedanisme door hunne overwinnaars opdringen. Later verdween de overlevering van een oorspronkelijk ras geheel. Voor de Turken en voor de Franschen, die hen opvolgden, bestaan er slechts Arabieren, en deze dwaling heeft zich staande gehouden tot deze laatste jaren.

Aan de officieren van het Fransche leger komt de eer toe, dat zij de zoo onderdrukte en desniettemin zoo levendige nationaliteit der oude Berbers weder hebben opgewekt. De hoofden van de Arabische bureaux der Franschen, grondig bekend met de zeden en de taal der volksstammen, lieten niet na een onderscheid te maken tusschen de Arabieren, die in de vlakten gehuisvest waren, en de Kabylen, die in het gebergte hunne toevlugt hadden genomen. Later toen de vorderingen der Fransche heerschappij toelieten in verbindtenis te treden met de Toearegs van de Sahara, ontdekte men niet zonder verbazing, dat de nomaden der zandwoestijnen ook afstammelingen der Berbers waren en dat zij de oude overleveringen van hun geslacht met meer zorg hadden bewaard dan de Kabylen van het district Tell.

Deze volken, die de zekerste berigten voorstellen als de oorspronkelijke bewoners of ten minste als de oudste bekende bewoners van Noord-Afrika, zijn heden ten dage gevestigd in de bergmassa's van de Djurdjura, den Atlas en de Ouarsenis, en in de Sahara-streek, die zich van Toeat en Ghadames naar de Dhioliba uitstrekt. Men kent hun eenparig meer verstand en mannelijkheid toe dan aan de Arabieren, en toch hebben deze hen uit hunne bezittingen verdreven. Zijn zij geroepen een nieuw volksbestaan te hernemen onder de vaste en welwillende opperheerschappij der Franschen? Alle mannen van verstand, die bekend zijn met de inwendige zaken der kolonie, zijn het ten minste daarin eens, dat de belangstelling der Franschen zich meer moet gelegen laten liggen aan dezen dan aan de Arabieren. De Arabieren zijn slechts indringers en zelfs, evenals de Turken, indringers van lateren tijd; de Berbers zijn de oude bezitters van den grond en waardig dien te bezitten. In afwachting, dat deze kwestie van voorkeur door de logica der feiten of door redenen van staat beslist wordt, hebben de Franschen hun een volkennaam gegeven, hunne taal hersteld en hunnen opmerkelijken oorsprong toegelicht. Het geheel van historische studiën over een eerder verdoold, dan verloren menschenras zal zeker gerekend worden onder de nuttigste nasporingen der hedendaagsche wetenschap.

Het militaire en dweepzieke despotisme der Arabieren heeft gedurende eeuwen op de blanke oorspronkelijke bevolkingen van Noord-Afrika gedrukt, zonder eene zamensmelting te veroorzaken tusschen het inlandsche element en dat der veroveraars, zonder de zeden en de taal der overwonnenen met goed gevolg uit te wisschen, in één woord, zonder iets duurzaam te scheppen. De Arabische verovering was de triomf der brutale kracht en niets meer. Gelijk zij door de wet van MOHAMMED aan te nemen, eene soort van overalteenwoordigheid hadden verkregen, vindt men de Arabieren op vele andere punten van Afrika weder. Aan den regteroever van den Senegal hebben zij zich onder den geslachtsnaam van Mooren met de echte Berberstammen vermengd. Zijn ze daarheen gekomen na de groote woestijn te hebben doorkruist? Zij hebben de negers van Soedan en van den Boven Nijl tot het islamisme bekeerd; maar vooral aan de oostkust heerschen zij heden ten dage, en dit verklaart zich door de nabijheid van hun oorspronkelijk vaderland. Onder den aequator zelfs is Zanzibar de hoofdstad van een Arabisch koninkrijk, welks gezag over eene uitgestrektheid van 10 tot

12 breedtegraden wordt erkend, maar zonder zeer ver in de binnenlanden door te dringen.

Wilde en wreede negers, veroverende en nomadische Arabieren, oorspronkelijke volken van het blanke ras, die de musulmansche inval heeft verstrooid — zietdaar de drie bestanddeelen van bevolking, tusschen welke Afrika was verdeeld voor de aankomst der Europeanen. De Arabieren zijn misschien nooit zoo gelukkig geslaagd, als toen zij zich in aanraking hebben bevonden met de zwarte bevolkingen, en inderdaad de grove zedeleer, die zij belijden, het misbruik van magt, dat hunne wijze van regering is, passen wonderlijk wel voor het karakter der negers. Wil dit nu echter zeggen, dat de groote oppervlakte, door de negers bezet, door hunne tusshenkomst beschaafd moet worden? De zaak der beschaving zou er niets bij winnen, en overigens hebben zij niet meer veerkracht genoeg om uitgebreide veroveringen te ondernemen. De Turken, die Egypte beheerschen, zijn in weerwil van loffelijke pogingen tot wedergeboorte, door dezelfde oorzaken als de Arabieren tot magteloosheid veroordeeld. Aan de Europeanen komt het toe Afrika te koloniseren, de onvruchtbare landen te bebouwen, voor de zanden der woestijn en de ondoordringbare bosschen van het kustland een vruchtbaren plantengroei in plaats te stellen, de wilde dieren, die deze streken bevolken, door soorten te vervangen, die den mensch nut en voordeel aanbrengen. Zij alleen zullen bovenal in staat zijn de menschenrassen, die ze bewonen, te hervormen. Maar welke Europeesche natie zal de eigenschappen kunnen toonen, die noodig zijn tot de vervulling van deze taak?

Op dit oogenblik bezitten alleen drie volken op de kusten van Afrika koloniën, die belangrijk genoeg zijn om hun toe te staan een merkbaaren invloed op het lot der inboorlingen uit te oefenen. Door Algerië en den Senegal legt Frankrijk op onweerstaanbare wijze zijn gewigt op de overblijfsels van het Berberras. Door zijne kantoren van Gorée, van de kust van Guinea en Gabon staat het in dagelijksche betrekkingen met de zwarten. Portugal heeft zijne provinciën Mozambique en Benguela, die elkander van de eene zijde tot de andere dwars door de vreedzaamste vertegenwoordigers van het zwarte ras zoo gemakkelijk de hand zouden kunnen geven. Engeland heeft zijne nederzettingen in Guinea en de prachtige Kaapkolonie. Van de Portugezen zou er geen sprake kunnen zijn. Als een lastig aanhangsel beschouwd

door het moederland, dat na een bezit van drie eeuwen nog niet het evenwigt van het budget heeft weten te verkrijgen, vergiftigd door de slavernij, die de aan de rivier wonende bevolkingen heeft vervreemd, gevreesd, misschien ten onregte, door de landverhuizers, die de ongezondheid van het klimaat overdrijven, schijnen de koloniën van Mozambique en Benguela eerder terug te gaan, dan zich uit te breiden. Het zijn op zijn meest onder deze breedte slechts 500 mijlen van den Atlantischen oceaen naar de Indische zee, en de binnenlandsche grenzen der twee provinciën zijn niet door de helft van dezen afstand gescheiden. Het onderzoek van de tusschenliggende streek had de eerste zorg moeten zijn van eene wakkere administratie. De invloed van Portugal in Afrika blijft staan bij de grenzen der terreinen, die het bezit, zoo het niet nog daar binnen blijft. Indien deze avontuurlijke natie, bevrijd van de twisten harer binnenlandsche politiek, zich op nieuw toewijdde aan de verre ondernemingen, die zij oudtijds met zooveel geluk wist uit te voeren, dan nog blijft voor haar een zoo groot aantal koloniale nederzettingen op de oppervlakte des aardbols over, dat zij zich wel wachten zou in het binnenland van Afrika overbodige vergroo-tingen te zoeken.

Engeland — is het noodig het te zeggen? — bevindt zich in een geheel anderen toestand. De provinciën van de Kaap en Port Natal hebben een zelfstandig bestaan, dat niets aan het moederland kost. De veeteelt, die groote terreinen eischt, versnelt den medeslependen stroom der kolonisten. Wat de inboorlingen betreft, dezen wijken naar het binnenland terug of laten zich door het vreemde element verzwelgen of komen om door de aanraking met nieuwe zeden, die hen tot nieuwe behoeften veroordeelen. Door zijne zendelingen, door zijne landontdekkers, door de manhaftige jagers, die de wilde dieren aan gene zijde der bewoonde districten vervolgen, bereidt Engeland zich voor uitgestrekter veroveringen in het binnenland. Aan de kust van Guinea bezit het slechts handelskantoren; maar de reizigers, die het tot in het hart van Soedan heeft uitgezonden, eerder nog om wegen voor den handel te openen, dan om zich aan wetenschappelijke onderzoekingen toe te wijden, gewennen langzamerhand de negers van het binnenland aan den Engelschen invloed. Egypte ontsnapt hem, zoo men wil; maar de Roodde zee is een van de groote communicatie-wegen van het Britsche rijk; en ziet, hoe het tot in Abessinië doordringt ten gevolge van

een twist met den souverein van dat land. Om kort te gaan, de Engelschen knagen aan het vaste land van Afrika van alle kanten. Intusschen hebben hunne ondernemingen iets onvolledigs, in zoo verre zij meer het land, dan den mensch gelden. Engeland bezit eene verwonderlijke geschiktheid om te koloniseren, maar het is ten koste van de inlandsche rassen. Men zoude welligt met moeite een van zijne koloniën kunnen noemen, waar het geene opruiming heeft gehouden. Indië is zelfs geene uitzondering, omdat het, eigenlijk gezegd, geene kolonie is. Engeland heeft er geheel georganiseerde koninkrijken gevonden; het verschalkt de inlandsche vorsten, zonder tegenspraak ten voordeele der bevolking; het koloniseert er niet in den historischen zin van het woord. Geheel anders is het in Afrika. Tegenover dappere en fiere menschen, zoo als de Kabylen, zou het buiten twijfel schipbreuk lijden of zich in het verderf storten door eindelooze oorlogen. In een negerland zou het deze zoo buigzame en levendige zwarten niet weten te beteugelen, en er zou gebeuren — wat in de Maleische koloniën door de Chinezen en op Haïti door de negers zelve gebeurt — dat de Europeanen verzwolgen werden in eene bevolking van lager ras.

Er blijft nog over te onderzoeken, wat hier van Frankrijk is te verwachten. De Engelschen verwaardigen zich wel eens de Fransche nederzetting van den Senegal te bewonderen, terwijl zij hun de te langzame ontwikkeling van Algerië verwijten. In Algerië, zeggen zij, bevinden zich na eene bezitting van zevenendertig jaren nog slechts 200 000 Europeanen. Dit cijfer is voor hen de maatstaf van allen vooruitgang. Het zou kinderachtig zijn zich in te beelden, dat er nooit een misslag begaan is in het bestuur van deze groote kolonie. Men kan zich beklagen, dat de Europeesche landverhuizing, dat de Fransche landverhuizing vooral, niet altijd zoo begunstigd is, als dat wel had moeten zijn. Maar het is ontegensprekelijk, dat de magtige invloed, dien het Fransche gouvernement thans op de Berberbevolkingen uitoefent, en die later zonder tegenwigt zich over het geheele noordwestelijk gedeelte van Afrika zal uitstrekken, te danken is aan de behoedzaamheid, waarmede men met de inlanders heeft omgegaan. Frankrijk speelt daar eene rol, voor welke de verdraagzame, buigzame en grootmoedige nationale geest het uitnemend geschikt maakt. Door dezelfde middelen heeft het zich met Egypte op een goeden voet weten te stellen en in Abessinië de hinderlagen te vermijden, waarvan de Engelschen de slag-

offers zijn geworden. Men mag dus hopen, dat dit land een groot aandeel zal nemen aan de gebeurtenissen, die het inwendig aanzien van Afrika zullen vernieuwen. Dit duistere werelddeel was tot aan dezen dag geïsoleerd gebleven, als een losgemaakt stuk van eene andere planeet; ter naauwernood kende men zijne randen. Het zwarte ras, welks gebied het is, scheen slechts geschikt om slaven aan de geheele wereld te verschaffen. De Europeanen, zendelingen, reizigers of kooplieden, beijveren zich sedert vijftig jaren om strijd dezen staat van barbaarschheid te veranderen. Afrika is aan den vooravond van zijne wedergeboorte door de invoering van nieuwe zeden of nieuwe menschenrassen. De ontzaggelijke vlakten van het hooge centraal plateau, welks vruchtbaarheid de reizigers roemen, zullen eens de zetel zijn van magtige rijken, waarin door den vooruitgang van beschaving negers en blanken zullen zamensmelten door de kracht van verwantschappen, die het moeilijk is vooruit te berekenen.

Naar H. BLERZY.
